เรื่อง นครไตรตรึงษ์ นครแห่งแรกของกำแพงเพชร

The Office Of Academic Resource and Information Technology

รายละเอียด

เจดีย์เจ็ดยอดงามสม ท้าวแสนปมนามกระเดื่อง วัดวังพระธาตุฟูเฟื่อง เลื่องลือไกลไตรตรึงษ์

เมืองไตรตรึงษ์เป็นนครแห่งแรกของเมืองกำแพงเพชร หมายถึงเมืองสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีพระอินทร์เป็นมหาราชา ประจำสวรรค์ชั้นนี้ นครไตรตรึงษ์ เป็นเมืองโบราณแห่งแรกของกำแพงเพชร นับว่ายิ่งใหญ่และเกรียงไกรอย่างยิ่ง เมืองไตรตรึงษ์คู่กับเมืองเทพนคร ตั้งอยู่คนละฟากฝั่งลำน้ำปิง เมืองไตรตรึงษ์ คือเมืองของนางอุษา เมืองเทพนคร คือเมืองของท้าวชินเสน หรือท้าวแสนปม ซึ่งเมืองทั้งสองยังมีหลักฐานที่ชัดเจน ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร มีคำขวัญที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่ในอดีตของนครไตรตรึงษ์ว่า เจดีย์เจ็ดยอดงามสม ท้าวแสนปมนาม

เจดีย์เจ็ดยอดงามสม หมายถึง ภายในกำแพงเมืองโบราณของนครไตรตรึงษ์ มีวัดประจำเมืองคือวัดเจดีย์เจ็ดยอด ซึ่งเมื่อครั้งพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จประพาสต้นกำแพงเพชร ในเดือนสิงหาคม พุทธศักราช 2449 เมื่อถึงนครไตรตรึงษ์ ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า “วิหารเจดีย์พังตั้งอยู่เบื้องหลัง ถัดเข้าไปอีกหน่อยหนึ่ง เรียกว่าเจดีย์เจ็ดยอด จะเป็นด้วยผู้มาตรวจตราค้นพบ สามารถจะถางเข้าไปได้แค่เจ็ดยอดแต่ที่จริงคราวนี้ เขาถางได้ดีกว่า จึงได้

พบมากกว่า 7 คือ พระเจดีย์ใหญ่ขนาดพระมหาธาตุริมน้ำอยู่กลาง มีพระเจดีย์สามด้าน" เจดีย์เจ็ดยอด มีเจดีย์รายล้อม พระมหาเจดีย์ อยู่ 3 ด้าน รวม 14 องค์ ลักษณะเจดีย์ เป็นเจดีย์ฐานสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ ก่อด้วยอิฐ เจดีย์ประธานเป็นลักษณะเจดีย์ทรงดอกบัวหรือทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ฐานล่างก่อเป็นแบบฐานหน้ากระดานสี่เหลี่ยมซ้อนกันสี่ชั้นถัดขึ้นไปเป็นฐานบัวคว่ำาบัวหงาย จึงเป็นส่วนเรือนธาตุย่อไม้ยี่สิบ ส่วนยอดพังทลาย ฐานด้านหน้าหรือด้านตะวันออก ทำเป็นซุ้มพระยื่นออกมา รายรอบเจดีย์ประธานมีฐานเจดีย์รายเล็ก ๆ ก่อด้วยอิฐหลายองค์ มีลักษณะที่งดงามมากสม เป็นวัดประจพเมืองไตรตรึงษ์ เมืองสวรรค์ชั้นที่สามสิบสามหรือดาวดึงส์เมืองแห่งอินทราธิราชเจดีย์เจ็ดยอดจึงงาม สมกับเมืองไตรตรึงษ์อย่างที่สุด

ท้าวแสนปมนามกระเดื่อง หมายถึง ท้าวแสนปม เป็นสัญลักษณ์สำคัญของนครไตรตรึงษ์มีนิทานเล่ากันมาว่า เจ้าเมืองไตรตรึงษ์มีพระธิดาสิริโสภาองค์หนึ่งซึ่งเป็นที่รักใคร่ดังดวงแก้วตา ทรงพระนามว่า นางอุษา ที่ใกล้เมืองไตรตรึงษ์นี้มีชายคนหนึ่งซึ่งร่างกายเต็มไปด้วยปุ่มปม ชาวบ้านเรียกเขาว่านายแสนปม มีอาชีพปลูกผักสวนครัวขายเลี้ยงตัว มะเขือที่เขาปลูกเอาไว้ต้นหนึ่งมีผลโตนำกินเพราะ นายแสนปมถ่ายปัสสาวะรดเป็นประจำ อยู่มาวันหนึ่งเทวดาดลใจให้พระธิดา นึกอยากเสวยมะเขือ พวกนางข้าหลวงจึงออกเสาะหาจน มาพบมะเขือในสวนของนายแสนปมลูกใหญ่อวบจึงขอซื้อ ไปถวาย หลังจากพระราชธิดาเสวยมะเขือของนายแสนปมได้ไม่นานก็เกิดตั้งครรภ์ขึ้น ท้าวไตรตรึงษ์รู้สึกอับอายขายหน้า พยายามสอบถามอย่างไรพระธิดาก็ไม่ยอมบอกว่าใครคือพ่อของเด็กในท้อง ครั้นเมื่อพระกุมารได้เติบโตพอรู้ความ ท้าวไตรตรึงษ์จึงประกาศให้บรรดาขุนนางและเหล่าราษฎร์ทั้งหลายให้นำของกินเข้ามาในวัง หากพระกุมารยอมกินของผู้ใดผู้นั้นจะได้เป็นเขยหลวง บรรดาชายหนุ่มในเมืองต่างก็รีบเดิน ทางเข้าวังพร้อมของกินดี ๆ นายแสนปมทราบข่าวก็เข้าวังมาด้วยเช่นกัน โดยถือเพียงข้าวสุกติดมือมาก้อนเดียว แต่พระกุมารรับไปเสวย ท้าวไตรตรึงษ์ทรงกริ้ว ที่พระธิดาไปได้กับคนชั้นไพร่ มิหนำซ้ำยังอัปลักษณ์จึงขับไล่ออกจากวัง นายแสนปมพาพระธิดากับพระกุมารเดินทางเข้าไปหาที่อยู่ใหม่ ร้อนถึงพระอินทร์ต้องแปลงเป็นลิงนำกลองวิเศษมามอบให้ กลองนี้อยากได้อะไรก็ตีเอาตามได้ดังสารพัดนึก (บางตำนานว่าเป็นฆ้อง) นายแสนปมอธิษฐานให้ปุ่มปมตามตัวหายไปแล้วตีกลองวิเศษ ร่างก็กลับเป็นชายรูปงาม จึงตีกลองขอบ้านเมือง ขึ้นมาเมืองหนึ่งให้ชื่อว่าเมืองเทพนคร และสถาปนาตัวเองเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ทรงพระนามว่า ท้าวแสนปม ปกครองไพร่ฟ้าด้วยความสงบสุข และเชื่อกันว่าราชโอรสของท้าวแสนปมคือพระเจ้าอู่ทอง กษัตริย์ผู้ก่อตั้งกรุงศรีอยุธยา จึงทำให้ชื่อเสียงของท้าวแสนปมดังไปทั่วประเทศ จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า นำไปพระราชนิพนธ์เรื่องท้าวแสนปม ทำให้คนทั้งประเทศรู้จักท้าวแสนปมมากขึ้น

วัดวังพระธาตุฟูเฟื่อง หมายถึง ที่นครไตรตรึงษ์มีวัดขนาดใหญ่ นอกเมืองไตรตรึงษ์ทางทิศตะวันออกตามลำน้ำปิง มีโบราณสถานขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง เรียกว่า วัดวังพระธาตุ หลวงพ่อเจริญ ชูโชติ หรือพระครูสถิตวชิรคุณ เจ้าอาวาสวัดวังพระธาตุ อายุ 78 พรรษา บวชมา 58 พรรษา หลวงพ่อเล่าว่าเมื่อตอนที่หลวงพ่อมาอยู่ที่วัดวังพระธาตุนี้ก็พบว่ามี โบสถ์ เจดีย์ และวิหารอยู่แล้ว แต่ก่อนวัดแห่งนี้ไม่มีพระจำพรรษาอยู่เลย จะเริ่มมีพระมา

The Office Of Academic Resource Information And Technology

จำพรรษาอยู่ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2493 และแต่ก่อนที่วัดแห่งนี้เป็นป่ารกร้าง บริเวณพระวิหารมีเนินดินและต้นไม้ ใหญ่ปกคลุมจนแทบมองไม่เห็นพระวิหาร ต่อมากรมศิลปากรก็ได้มาบูรณะให้ใหม่จนมีสภาพปัจจุบัน และยังพบว่า มีอุโมงค์จากเจดีย์ไปถึงแม่น้ำ ที่ทราบว่ามีอุโมงค์จากแม่น้ำไปถึงเจดีย์ ก็เพราะว่าเมื่อถึงหน้าน้ำ น้ำจากแม่น้ำก็จะไหลเข้าไปในอุโมงค์ก็จะได้ยินเสียงสัตว์น้ำส่งเสียงบริเวณเจดีย์ และยังมีความเชื่อว่าในป่าบริเวณวัดมีเมืองลับแลอยู่ด้วย เนื่องจากมีคนเคยเห็นว่ามีคนกวักมือเรียกให้เข้าไปบริเวณป่านั้นด้วย นอกเมืองเก่า ไตรตรึงษ์ริมฝั่งแม่น้ำปิง มีวัดโบราณที่สำคัญวัดหนึ่ง ประชาชนเรียกขานกันว่าวัดวังพระธาตุ เชื่อกันว่า ภายในพระมหาเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ขนาดใหญ่ และสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬบูชา ชาวบ้านในเขตใกล้กับวัดทั่วไปพบปรากฏการณ์มหัศจรรย์ คือ พระบรมธาตุจากวัดวังพระธาตุ จะลอยมามีขนาดประมาณผลส้มเกลี้ยงลอยวนไปมา แล้วลอยมาที่วัดเสด็จในเมืองกำแพงเพชร แล้วลอยไปที่วัดพระบรมธาตุนครชุม เป็นอย่างนี้ทุกปีมา จนกระทั่งวัดเสด็จได้ชื่อว่าวัดเสด็จ คือพระบรมธาตุเสด็จนั่นเอง เป็นที่กล่าวสรรเสริญกันไปในยุค 50 ปีที่ผ่านมา เหตุผลที่เรียกขานกันว่าวัดวังพระธาตุเพราะหน้าวัดเป็นห้วงน้ำใหญ่ เรียกกันโดยสามัญว่า วังเมื่อมีพระธาตุตั้งอยู่ จึงเรียกกันว่าวังพระธาตุ ท่านเจ้าอาวาสพระครูสถิตวชิรคุณ ได้เล่าให้ฟังว่า บริเวณวังน้ำหน้าวัดใกล้กับศาลท้าวแสนปมเดิม มีวังน้ำขนาดใหญ่ มีอุโมงค์เข้าไปถึงองค์พระเจดีย์ มีสมบัติซ่อนอยู่มากมาย เมื่อน้ำปิงขึ้นสูงน้ำจะไหลเข้ามาตามอุโมงค์ จนมาถึงฐานพระมหาเจดีย์ มีแผ่นหินใหญ่ปิดไว้ แต่ปัจจุบันไม่มีหลักฐานให้เห็น นอกจากคำบอกเล่าเท่านั้น สถานที่สำคัญของวัดวังพระธาตุคือ พระมหาเจดีย์ ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์สมัยสุโขทัยขนาดใหญ่มากที่สุดเท่าที่พบในจังหวัดกำแพงเพชร ได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์แล้วจากกรมศิลปากร ศิลปะงดงามสร้างด้วยแผ่นอิฐขนาดใหญ่ เมื่อในปีพุทธศักราช 2449 พระพุทธเจ้าหลวงเสด็จกำแพงเพชร แวะที่วัดวังพระธาตุ ทรงบันทึกไว้ว้า ...พระธาตุนี้มีฐานแท่นซ้อนสามชั้น แล้วถึงชั้นคูหาบนเป็นรูปกลม ซึ่งกรมหลวงนริศ เรียกว่า ทะนาน ถัดขึ้นไปจึงถึงบัลลังก์ปล้องไฉนเจ็ดปล้องปลีแล้วปักฉัตร ไม่ผิดกับพระเจดีย์เมืองฝาง.....องค์พระเจดีย์ ชำรุดพังลงมาเสียซีกหนึ่ง มีรากระเบียงรอบวิหาร 4 ทิศ วิหารใหญ่ที่บูชาอยู่ทิศใต้ พระอุโบสถซึ่งมีสีมาเป็นสำคัญ อยู่ทิศตะวันออกเยื้องไม่ตรงกลางเขาปลูกโรงหลังคามุงกระเบื้องในที่ใกล์พระเจดีย์ด้านตะวันออก มีพระพุทธรูปทั้งนั่ง ทั้งยืนหลายองค์ พระพุทธรูปหน้าตาดีแปลกกว่าที่เคยเห็น เวลานี้มีพระซึ่งมาแต่เมืองนนท์ เป็นคนเคยรู้จักกันมาแต่ก่อน ขึ้นมาจำพรรษาอยู่ที่นี้ คิดจะปฏิสังขรณ์ปลูกกุฏิที่เยื้องหน้าพระธาตุ... พระวิหารสภาพชำรุดแต่เดิมเห็นแค่เนินดินเท่านั้น สร้างด้วยอิฐเป็นฐานเสาเป็นศิลาแลง คงสร้างในสมัยเดียวกับพระเจดีย์ เป็นวิหารยกพื้นมีบันไดห้าขั้นทางทิศเหนือและทิศใต้ สภาพได้รับการบูรณะแล้วบางส่วนเป็นรายละเอียดของวัดวังพระธาตุ

เลื่องลือไกลไตรตรึงษ์ นครไตรตรึงษ์ตามตำนานสิงหนวัติกุมาร สร้างสมัยพระเจ้าชัยศิริหรือพระเจ้าศิริชัยเชียงแสนตาม ตำนานท้าวแสนปม และกำเนิดพระเจ้าอู่ทอง ปฐมกษัตริย์แห่งอยุธยา เมื่อราวปีพุทธศักราช 1547 เมืองไตรตรึงษ์มีกำแพงเมืองสามชั้นที่เรียกกันว่าตรีบูร สภาพกำแพงเมืองชั้นในยังอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ คูเมือง

The Office of Academic Resource Information And Technology

ยังลึกและงดงามมาก กำแพงเมืองชั้นนอกสุดถูกปาดไปเป็นถนนส่วนหนึ่ง กำแพงชั้นกลางยังพอให้เห็นอยู่บ้างเล็กน้อย กำแพงชั้นในบางส่วนถูกไถเพื่อทำไร่น้อยหน่า ไร่มันสำปะหลังไปบ้าง การมาสำรวจเมืองไตรตรึงษ์ในครั้งนี้ พบว่าแนวกำแพงเมืองคูเมืองได้รับความเสียหายมาก กว่าเมื่อห้าปีที่ผานมาความจริงเมืองไตรตรึงษ์เป็นเมืองที่สง่างามตั้งบนชัยภูมิที่เหมาะสม คือตำบลมอพระธาตุ น้ำท่วมไม่ถึงมีแม่น้ำปิงเป็นแนวคูเมือง ผันน้ำจากลำน้ำปิง มาหล่อเลี้ยงคูเมืองทั้งสามชั้น ต้องตามตำรับพิชัยสงคราม แต่กลับเป็นเมืองที่ทิ้งร้าง มาราว 200 ปี ถ้ามีโอกาสชุบชีวิตเมืองไตรตรึงษ์ขึ้นมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางอารยธรรมจะสามารถทำได้สมบูรณ์ยิ่งใหญ่มากจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของกำแพงเพชรเลยทีเดียวเพราะแวะชมได้ง่ายและอยู่ไม่ห่างจากถนนพหลโยธิน ได้ไปพบกับคุณสมานและคุณสมพงษ์ วันเชื้อ สองสามีภรรยา ผู้พบเครื่องปั้นดินเผา แวดินเผา ลูกปัดโบราณจำนวนมาก ทั้งสองท่านเล่าว่าทุกวันที่มีฝนตกจะมีเครื่องปั้นดินเผาและลูกปัดโบราณสมัยทวาราวดี ลอยขึ้นมาจากดินจำนวนมาก

ในบริเวณเมืองเก่าไตรตรึงษ์มีวัดประจำเมือง เรียกกันโดยสามัญว่าวัดเจดีย์เจ็ดยอดรูปทรงงดงาม แม้กรมศิลปากรจะขุดแต่งแล้ว แต่เมื่อเข้าไปใกล้เจดีย์ทั้งเจดีย์ถูกเจาะเข้าไปทุกด้าน ทั้งด้านบนและด้านล่าง เจดีย์รายทั้งหมดได้ถูกขุดทำลายโดยสิ้นเชิง ร่องรอยถูกขุดใหม่ ๆ ยังปรากฏอยู่ ซึ่งชาวบ้านแถบนั้นพูดกันว่าป้องกันได้ยากมาก เพราะผู้ขุดมาขุดในเวลายามวิกาล เมืองไตรตรึงษ์ในอดีตเป็นเมืองที่ยิ่งใหญ่มากมานับพันปี เป็นต้นกำเนิดของปฐมกษัตริย์แห่งอยุธยา ในอนาคตเมืองไตรตรึงษ์อาจเหมือนอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร หรือเนรมิตให้เหมือนเวียงกุมกามที่เชียงใหม่ รับรองได้ว่าจะงดงามอย่างที่สุด

เจดีย์เจ็ดยอดงามสม ท้าวแสนปมนามกระเดื่อง วัดวังพระธาตุฟูเฟื่อง เลื่องลือไกลไตรตรึงษ์ จึงเป็นคำขวัญที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่ในอดีตของนครไตรตรึงษ์อย่างแท้จริง เมื่อผ่านเมืองนครไตรตรึงษ์ควรอย่างยิ่งที่ท่านจะได้ แวะชมความยิ่งใหญ่ของนครไตรตรึงษ์ แล้วท่านจะประทับใจอย่างที่สุด

คำสำคัญ : ไตรตรึงษ์

ที่มา : เมืองไตรตรึงษ์ ตามร่องรอยแห่งตำนานและประวัติศาสตร์. (ม.ป.ป). กำแพงเพชร: ม.ป.ท.

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-03-02

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1334&code_db=610001&code_type=01

The Office Of Academic Resource Information And Technology